

РОЗДІЛ X. ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО НАУКОВЦЯ

УДК 811.11

Н. Д. Литвиненко

РОЛЬ НЕОЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ ПРИ ВИРАЖЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ РЕЧЕННЯ В РАННЬОНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті автор доводить, що неозначеному артиклю в ранньонновоанглійському реченні притаманні функції маркування старої та нової інформації. Здатність неозначеного артикля впливати на структурування інформації в тексті доводиться на основі аналізу комедії ранньонновоанглійського письменника В. Шекспіра «Сон літньої ночі».

Ключові слова: неозначений артикль, топік, фокус, інформаційна структура речення, стара / нова інформація.

Постановка проблеми. Пакування інформації в межах речення усе більше привертає увагу науковців. У своїх роботах лінгвісти звертають багато уваги до вивчення інформаційної структури речення [2; 7] та до структурування інформації [1; 9; 10]. На сучасному етапі дослідження виникла потреба виявити роль неозначеного артикля у маркуванні нової та старої інформації в реченні.

Аналізуючи неозначений артикль контекстуально, можемо визначити його інформаційно-структурні особливості у межах речення та визначити вплив розташування елементів на інформаційно-маркувальні особливості артикля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато праць зарубіжних та вітчизняних лінгвістів присвячені дослідженню англійського неозначеного артикля, такі дослідники як О. Єсперсен, Б. Ільш, Б. Роговська [4; 5; 6], займались розробкою цього мовного аспекту. Проблема неозначеного артикля та його місця в системі мови досить залишається актуальним питанням. Чітко просліджується тенденція останніх років розглядати питання про функції артикля в науковому тексті. Дослідник Г. Колшанський [2] зазначає, що сучасна філологія виявляє виразну тенденцію до досліджень реальних мовних одиниць, які функціонують у реальній мовній комунікації.

Мета статті полягає у дослідженні роль неозначеного артикля у структуруванні інформації у ранньонновоанглійському реченні, беручи до уваги такі інформаційно-структурні елементи як топік (функціонує на позначення старої інформації) та фокус (нова інформація). Досягнення поставленої мети передбачає здійснення контекстуального аналізу [6] ранньонновоанглійської писемної пам'ятки В. Шекспіра «Сон літньої ночі» на предмет наявності речень, де неозначений артикль виступає маркером нової або вже відомої інформації, звертаючи увагу на прямий або непрямий порядок слів у реченні.

Виклад основного матеріалу. Вивчення пакування інформації стає все більш популярним явищем у лінгвістичному середовищі. Постійний потік інформації потребує ґрунтовного дослідження та систематизування. Інформаційна структура стає центральним поняттям у вивченні упорядкування та оформлення інформації у межах речення. О. Андрушенко вважає, що наряду із суто лінгвістичною спрямованістю, теорія інформаційної структури речення, «набуває прикладного

характеру, оскільки тісно пов'язана зі створенням штучного інтелекту – розпізнаванням тексту, синтезом мовлення, моделюванням мовних систем тощо» [1].

Артикли у сучасній англійській мові відіграють важливу лексико-граматичну функцію. Неозначений артикль виконує класифікаційну функцію, виділяючи один предмет із класу, до якого він належить, маркує інформацію, яка згадується уперше, тобто нову інформацію тощо. Етимологія неозначеного артикля відсилає до давньоанглійського числівника **one** (один). Це значення досі можна побачити у фразях типу: *once a week, don't say a word* [4].

У ранньоніовоанглійській мові вживання неозначеного артикля майже не відрізняється від сучасної англійської мови. Проте існують окремі відмінності, наприклад, неозначений артикль може опускатись після емпатичних слів, таких як *what, such* («*Well, we will have **such** a prologue*»; «***what** a dream was here!*») та іноді він вживається замість означеного артикля («***a** most lovely gentleman-like man*»; «*then read the names of the actors, and so grow to a point.*»). У В. Шекспіра немає чіткої диференціації між артиклем **an** та числівником **one**, це пов'язано з тим, що на той час числівник **one** вимовлявся як «**un**»: «*Have **an** wish but for t'.*» Неозначений артикль **a** вживався замість числівника **one** у таких виразах: «*He and his physicians are of **a** mind.*» «*For in **a** night the best part of my power were in the Washes devoured.*» «*But shall we wear these honours for **a** day?*»

У тексті комедії «Сон літньої ночі» неозначений артикль **a** зустрічається 256 разів, а форма неозначеного артикля **an** (крім випадків редукованого сполучника *and*, форма якого збігається із формою неозначеного артикля) – 25 разів. Таким чином, у 91% випадків у тексті ужито форму неозначеного артикля **a** та у 9% зустрічається форма **an**.

У тексті твору неозначений артикль виконує різноманітні функції: вживається на позначення одиницності, представлення нової інформації, у деяких сталих виразах. Неозначений артикль стоїть перед обчислюваними іменниками в однині, проте інколи може використовуватися перед абстрактними іменниками.

Поряд з традиційним вживанням іменника з неозначеним артиклем, зустрічаються деякі відхилення від традиційних правил. У реченні «*For, if I should as **lion** come in strife.*» обчислювальний іменник зустрічається без артикля взагалі, проте в сучасній англійській мові в таких випадках використовують неозначений артикль. У інших прикладах такого типу іменники стоять із неозначеним артиклем: «*Swift as **a** shadow*»; «*Seem'd Athens as **a** paradise to me*»; «*One that composed your beauties, yea, and one To whom you are but as **a** form in wax*». Ще одним виключенням із правил є вживання неозначеного артикля у вищому та найвищому ступенях порівняння, де традиційно має стояти означений артикль **the**: «***a** most lovely gentleman-like man*»; «*is **a** most dreadful thing; for there is not **a** more fearful wild-fowl than your lion living*». Таке використання було досить поширеним у ранньоніовоанглійській мові, а словосполучення мають більше емпатичне забарвлення, та у сучасній англійській ця функція не збереглася. Таким чином, ми бачимо, що випадки нетрадиційного вживання неозначеного артикля у творі малопоширені та є скоріше виключенням. Отже, тогочасна мова мало відрізнялась від сучасної, а норми вживання артикля наближались до традиційних лінгвістичних норм.

Важливе місце зайняв аналіз інформаційної наповнюваності речення і його зв'язок із наявністю неозначеного артикля. Новизна інформації пов'язана

із концепцією топіка-фокуса. У комедії В.Шекспіра «Сон літньої ночі» речення твору поділяються на дві групи: ті, що несуть нову інформацію, тобто стосуються фокусу речення, та ті, що повідомляють стару інформацію, тобто стосуються топіка речення. Також ми вирішили виявити, чи пов'язаний порядок членів речення із наповненістю речення і, відповідно, із наявністю неозначеного артикля.

Проаналізувавши структурні особливості речень у творі, ми виявили вживання таких структурних схем: SVO, OSV, SOV, VSO. Найчастіше зустрічається прямий порядок слів, рідше – інверсований, хоча речення часто еліпсовані та структурно неоднорідні.

Речення із прямим порядком слів: «*This old moon wanes! she lingers my desires, Like to a step-dame or a dowager Long withering out a young man revenue.*» – презентує нову інформацію, у порівняльному звороті автор вживає неозначений артикль на позначення фокусу речення. Інший випадок представляє наступне речення: «*And such a wall, as I would have you think.*» – топік речення із неозначеним артиклем вживається у виразі **such a**, інформація є старою для дискурсу, проте такі випадки є малопоширеними.

Речення із непрямим порядком слів: «*That, in a spleen, unfolds both heaven and earth*» – речення належить до SOV, представляє нову інформацію, а неозначений артикль маркує іменник, що представляє фокус речення; «*A play there is, my lord, some ten words long*» – модель з порядком слів OSV, у тексті твору неодноразово згадується вистава, тому інформація є старою для дискурсу, а *a play* презентує фокус речення.

Усього було проаналізовано 256 речень, що містять неозначений артикль, з них 92,2% з прямим порядком слів. У 9,6% випадках неозначений артикль зустрічається з іменниками, що маркують топік речення, а 82,6% – фокус. У 17 речень зафіксований непрямий порядок слів у (7,8%), із яких тільки в одному реченні артикль зафіксований з іменником на позначення топіку речення, а в 16 прикладах – фокусу.

Висновки. Таким чином, ми виявили, що вирази із неозначеним артиклем зазвичай маркують нову інформацію, невідому для дискурсу, позначаючи фокус речення. Крім того, у реченнях із непрямим порядком слів майже у всіх випадках, окрім одного виключення, слова із неозначеним артиклем позначають фокус речення. У реченнях із прямим порядком слів досить висока вірогідність маркування топіку речення у словах із неозначеним артиклем.

Список використаної літератури

1. Андрушенко О. Ю. Інформаційна структура речення та стратегії її маркування в давньоанглійських писемних пам'ятках // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Вип. 56. – 2011. – С. 33-37.
2. Колшанский Г. В. Коммуникативная функция та структура мови. – М: Наука, 1984. – 175 с.
3. Chomsky N. The Minimalist Program / N. Chomsky. – Cambridge, Mass. : MIT Press. – 1995. – 420 p.
4. Hinterhölzl R. Information Structure and Language Change: New Approaches to Word Order Variation in Germanic / Roland Hinterhölzl, Svetlana Petrova. Berlin: Walter de Gruyter, 2009. – 394 p.
5. Пыш В. The structure of Modern English. – Л.: Просвещение, 1971. – 367 с.
6. Jespersen O. Essentials of English Grammar: Routledge, 2013. – 800 p.

7. Khaimovich B.S. A course in English grammar / B.S.Khaimovich, V.I.Rogovskava. – М: Высшая школа, 1967. – 298 с.
8. Krifka M. Interdisciplinary studies on Information Structure / Feri, Fanselow and Krifka [Електронний ресурс] Режим доступу: http://amor.cms.hu-berlin.de/~h2816i3x/Publications/Krifka_InformationStructure.pdf
9. Morgan J. Elements of English Grammar: With a Postscript, Analysis, and an Appendix / Jonathan Morgan : Goodale & Burton, 1814. – 284 p.
10. Schwabe K. On Information Structure, Meaning and Form: Generalizations Across Languages / Kerstin Schwabe, Susanne Winkler: John Benjamins Publishing, 2007. – 566 p.
- 11 . Ward G. Information Status and Noncanonical Word Order in English / Gregory Ward, Betty J. Birner - Northwestern University: John Benjamins Publishing, 1998. – 314 p.

Надежда Литвиненко. Роль неопределённого артикля в выражении информационной структуры предложения в ранненовоанглийском языке.

В статье автор отстаивает мнение о том, что неопределённому артиклю в ранненовоанглийском языке свойственны функции маркировки старой и новой информации. Способность неопределённого артикля влиять на структурирование информации в тексте доказывается на основе анализа комедии ранненовоанглийского писателя У. Шекспира «Сон в летнюю ночь».

Ключові слова: неопределённый артикль, топик, фокус, информационная структура предложения, старая/новая информация.

Nadiya Lytvynenko. The role of the indefinite article in the sentence information structure in Early Modern English.

The author proves that the indefinite article in Early Modern English has a peculiar function of marking the old and new information. The ability of the indefinite article to influence the structuring of information in the text is proved on the basis of analyses of W. Shakespeare's comedy «Midsummer Night's Dream».

Key words: the indefinite article, topic, focus, sentence information structure, the old / new information.

УДК 811.11

О. О. Мачушник

ФУНКЦІЇ ОЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ В ТВОРАХ В. ШЕКСПІРА

У статті доводиться, що англійський артикль почав набувати свого сучасного вигляду уже в ранньоновоанглійській мові. Контекстуальний аналіз здійснено на основі твору В. Шекспіра «Приборкання норовливої», проводячи паралелі з сучасною англійською.

Ключові слова: ранньоновоанглійська мова, означений артикль, загальновідомість, унікальність, порівняльна конструкція.

Постановка проблеми. Вивчення означеного артикля в англійській мові залишило відбиток у різноманітних дисциплінах, включаючи лінгвістику, філософію, логіку та психологію. Науковці аналізували артикль із багатоманітних теоретичних ракурсів – логічної семантики, функціоналізму, психолінгвістики, обчислювальної лінгвістики та ін. В основному студії ґрунтувалися на, так званій, «референтній функції» артикля, а саме на вживанні іменникового словосполучення з артиклем *the* для виділення суб'єкта, «щоб вирізнити його з-поміж усіх інших суб'єктів в універсамі дискурсу» [5, с. 334], проте недостатньо уваги приділялось іншим функціям англійського означеного артикля. Аналізуючи ранньоновоанглійський означений артикль маємо змогу простежити різноманітність його функцій та їх відповідність сучасним нормам вживання англійського артикля.